

AİLESİ YANINDA VE YETİŞTİRME YURDUNDA KALAN ERGENLERİN UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Songül TÜMKAYA*

Özet

Bu araştırmanın birinci amacı, ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde; bazı sosyodemografik değişkenlere bağlı anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını araştırmaktır. İkinci amacı, her iki grubun umutsuzluk düzeylerini karşılaştırmaktır. Çalışma ailesiyle kalan 15-18 yaş arasındaki 223, yetiştirme yurdunda kalan 71, toplam 294 ergen ile yürütülmüştür. Ayrıca, umutsuzluk düzeyi en düşük ve en yüksek olan 20 ergenle yordayıcı bazı risk faktörlerini belirlemek için birer görüşme yapılmıştır. Araştırmada, Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular, ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından; anne ve babanın eğitim durumu, babanın çalışması, gelir düzeyi ve sınıftaki başarısı değişkenlerinin temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Bunlara karşın, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından; yaş, sınıf, aileyi görme sıklığı ve sınıftaki başarısı değişkenlerinin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Umutsuzluk düzeyleri karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin, ailesi yanında kalan ergenlerinkinden daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Görüşmeler sonucunda umutsuzluk düzeyleri çok düşük olanların; ailesi yanında kalan, hayalleri olan, problemlerini arkadaşları ve ailesiyle paylaşabilen, intihar düşüncesi taşımayan, istismara uğramamış ve psikolojik bir sorunu bulunmayan ergenler olduğu, buna karşın umutsuzluk düzeyleri çok yüksek ergenlerin, yetiştirme yurdunda kalan, hayalleri olmayan, problemlerini hiç kimseye paylaşmayan, intihar düşüncesi taşıyan, intihara teşebbüs etmiş, istismara uğramış, psikolojik sorunu olan ve gelecek beklentisi olmayan kız öğrenciler olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Aile, yetiştirme yurtları, umutsuzluk, intihar, ergen.

Abstract

The first aim of this study is to find out whether there is a significant difference among the socio-demographic variables on the hopelessness levels of the adolescents living with their families and living at the orphanages. The secondary aim is to compare the hopelessness levels of the two groups mentioned above. A total of 294 adolescent participated in this research; 223 of them were between the ages of 15-18 and living with their families and the remaining 71 were living in the orphanages. Additionally, 20 adolescents with the lowest and highest hopelessness levels were selected in order to determine some of the risk factors and individual interviews were made with them. Beck' Hopelessness Scale was used in the research. The findings showed that the education levels of the parents, the father's having a job, income level and class success had significant effects on the hopelessness levels of the adolescents living with their families. In contrast to these, age, class, frequency of meeting the families and school success had significant effects on the hopelessness levels of the adolescents living at the orphanages. When compared, the hopelessness levels of the adolescents living at the orphanages were higher than the adolescents living with their families. As a result of the interviews, those who had the lowest hopelessness levels were the ones' who lived with their families, had dreams, shared their problems with their friends and families, didn't have any thought of suicide, and did not have any psychological problems. On the other hand, those who had the highest hopelessness levels were the girls who lived at the orphanages, didn't have any dreams, could not share their problems with anybody, had a thought of suicide, tried to commit a suicide, had psychological problems, didn't have any future expectations.

Key words: Family, orphanages, hopelessness, suicide, adolescent

İdeal koşullarda aile, çocuğun duygusal ve sosyal yaşamını etkilemede ve şekillendirmede önemli bir rol üstlenmiştir. Öte yandan ailenin bu rolünü yerine getiremediği durumlarda, “kurum bakımı” gibi çeşitli çözümler üretilmiştir. Ancak bu tür çözümlerin, çocuğun gelişimi açısından ne tür sonuçlar doğuracağına bilinmesi, gerekli önlemlerin alınması açısından oldukça önem taşır.

İnsanın gelişiminde en önemli dönemlerden biri olan, çocukluktan erişkinliğe geçiş süreci olarak tanımlanan ‘adolesan’ döneminde ergenler birçok olayın etkisi altında kalarak depresyon yaşayabilirler. Depresyon çeşitli mekanizmalarla ortaya çıkan, çocukluk ve ergenlik döneminde başlayan, ciddi ve öldürücü olabilen bir ruhsal hastalıktır. Ergenlerde depresyonun tipik özellikleri, öfke ve sinirlilik, davranış sorunları, umutsuzluk ve içe kapanma gibi durumları içerir. Depresyondaki bir ergen dinlenildiğinde, umutsuzluk (işe yarar ve anlamlı bir hayat yaşayabileceğinden ümidi kesme), kendine değer vermeme düşüncesi ve yoğun bir karamsarlık hissedilebilir. Ergenlerin akıllarına geleni yapmakta aceleci ve sabırsız davranmaları, umutsuzluklarının ve ölüme duydukları arzunun kendilerini öldürme eylemine dönüşmesini kolaylaştırır ve hızlandırır (Ergin ve ark., 2002).

Türkiye’de zorlu ekonomik koşullar ve sosyo-kültürel değişimlerden dolayı dağılan aile sayısı gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bu durumda çocuk yuvaları ve yetiştirme yurduna verilen çocukların sayısı da her geçen gün artmaktadır. Yeni bir ortama gelen, anne-babasından ayrılan, bazen diğer kardeşlerinden de ayrılmak zorunda kalan bu çocuklar yaşamlarındaki sarsıcı bu olaylar nedeniyle daha kolay depresyona ve umutsuzluğa düşebilmektedirler.

Korunmaya muhtaç çocukların her türlü bakım ve gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan yetiştirme yurtları her ne kadar bu amacı yerine getirmek için çaba sarf etseler de bazı açılardan yetersiz kalmaktadırlar (Arnaz, 1983; Cılga, 1989; İçmeli, 1989; McLaughlin, 1995). Frank ve Klass (1996) yaptıkları çalışmada, yetiştirme yurdundaki bakımın; bulaşıcı hastalıklar, beslenme ve büyüme, bilişsel gelişim, sosyal ve duygusal gelişim ile fiziksel ve cinsel istismar açısından kısa ve uzun vadede riskler taşıdığını belirtmişlerdir. Kısa süreli bakımlarda yetiştirme yurtlarının, dil gelişimi ve hastalıklar açısından ciddi tehditler oluşturduğunu, uzun süreli bakımlarda da, çocuklardaki fiziksel gelişimi ilk çocukluk yıllarından başlayarak gittikçe artan bir oranda geriletmiş ve onları psikolojik anlamda zayıflatarak verimsiz bir yetişkin hâline dönüştürdüğünü ifade etmişlerdir.

İnsanların geleceğe yönelik olumsuz beklentileri, bireylerin sorunlarıyla başa çıkma yöntemlerini ve çevreye uyum sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Anne-baba figürünü temsil edecek, duygu ve düşüncelerini paylaşabilecek olumlu ve olumsuz davranışlarına karşı mantıklı ve sürekli olarak tutarlı davranış geliştiren bireylerin olmayışı, sosyal desteğin azlığı, korunmaya muhtaç çocukların umutsuzluk düzeyini etkileyen olumsuz durumlardır (Gürvardar, 2001). Umut, gelecek ile ilgili bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan fazla olan beklentilerdir. Bir çıkış yolu olduğuna ve yardım ile bireyin varlığında değişiklikler olabileceğine ilişkin inanç, umudun en önemli özelliğidir. Umutsuzluk ise, bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan olumsuz beklentileri simgeler. Umutta plânların başarılacağı öngörüsü varken, umutsuzlukta başarısızlık yargısı vardır (Uzbaş, 1998).

Umutsuzluk geleceğe ilişkin negatif beklenti, bir başka deyişle kötümserlik olarak tanımlanmaktadır (Kashani, Stoys, Dandoy, Vaidya ve Reid, 1991). Umutsuzluk, son yıllarda intiharı anlamak için önemli bir psikolojik yapı olarak kabul edilmektedir. Beck, umutsuzluğu, intihar ve depresyon arasındaki bağ ve aynı zamanda depresyonun merkezî bir özelliği olarak kabul etmektedir (Beck, Steer, Kovacks ve Garrison, 1985).

Ergenlerde geleceğe ilişkin olumsuz beklentiler intihar riskini arttırmaktadır. Ciddi intihar düşünceleri ile umutsuzluk arasındaki ilişki oldukça yüksektir (Cole, 1988; Westefeld, 1990; Dilbaz ve Seber 1993). Umutsuzluk, intihar ile depresyon arasında bağlayıcı bir etmen konumundadır. Umutsuzluk duygusu kaybolduğunda depresyon ile intihar arasındaki korelasyon da kaybolmaktadır. Umutsuzluğun, depresif semptomları dolaysız, intihar düşüncesini dolaylı olarak etkileyen bir bilişsel faktör olduğu öne sürülmektedir (Pinto ve Francis, 1993; Yang ve Clum 1994). Birçok araştırmada, umutsuzluğun yaşama isteğini azalttığı ve buna bağlı olarak intihar düşüncelerini arttırdığı sonucu ortaya çıkartılmıştır (Bonner ve Rich, 1988; Silbert ve Berry, 1991).

Morano ve Cisler (1993), intihar teşebbüsünde bulunan ve bulunmayan ergenlerle yaptıkları çalışmada, deneklerdeki umutsuzluk, sosyal destek ve önde gelen kayıpların neler olduğunu araştırmışlardır. İntihara teşebbüs edenlerin daha çok umutsuz oldukları, ciddi intihar vakalarında, düşük aile desteği ve umutsuzluğun, ergenlerdeki intihar davranışını arttırıcı önemli faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Kayıplar, ergenlerin intihar teşebbüslerinde önemli rol oynamaktadır. Herhangi birinin kaybı, maddi destek kaybı, boşanma, aileden ayrılma, ailede kronik bir anlaşmazlık umutsuzluk ve intihara yol açabilmektedir.

Modern çağın insanı, çözümlerin tükendiğini hissettiğinde intiharı çözüm olarak görebilir. İşsiz kalan ya da işsiz kalmaktan korkan insanlar, yaşamını sürdürmede, ileriye bakışında umutsuzluk görürse strese girer. Stres yaratan olaylar karşısında insanlarda öncelikle duygusal bir tepki doğar. İnsan önce başına gelen ya da gelmesi muhtemel olayın kaygısını ve endişesini yaşar. ‘Neden böyle oldu?’ diye kızar, öfkelenir. Bu olumsuz duygular uzun sürerse ruhsal bozukluklar ortaya çıkar. Türkiye’de en çok ortaya çıkan ruhsal bozukluk genellikle depresyondur, intihar ise depresyonun bir sonucudur (Köknel, 1988).

Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin aileden ayrılma nedeniyle yaşadıkları yalnızlık ve sosyal destek yoksunluğu, onlardaki geleceğe yönelik olumsuz beklentilerin yoğunlaşmasına ve intihar eğilimine yol açabileceğinden bir risk grubu oluşturmalarına neden olmaktadır. Ergenlerin problemlerinin kronikleşmeden ortaya çıkartılması ve gerekli önlemlerin alınması koruyucu ruh sağlığı açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmada ergenlerdeki umutsuzluk düzeyi araştırılmıştır.

Bu çalışmada temel amaç olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde; cinsiyet, yaş, sınıf, anne-babanın; hayatta olması, öz olması, anne-babanın birlikte yaşaması, anne-babanın eğitimi, anne-babanın çalışması, kardeş sayısı, ailenin geliri ve sınıf başarısı gibi sosyodemografik değişkenlere bağlı anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

2. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinde; cinsiyet, yaş, sınıf, anne-babanın; hayatta olması, öz olması, anne-babanın birlikte yaşaması, anne-babanın eğitimi, anne-babanın çalışması, kardeş sayısı, aileyi görme sıklığı ve sınıf başarısı gibi sosyodemografik değişkenlere bağlı anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

3. Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerine bağlı anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

Araştırmanın nitel boyutu ile ilgili amacına ilişkin soru da şu şekilde oluşturulmuştur:

4. Umutsuzluk düzeyleri en düşük ve en yüksek olan ergenler, umutsuzluk durumlarına etki eden risk faktörleri olarak; gelecekteki hayalleri, problemlerini paylaşma, intihar teşebbüsü, intihar etme,, istismara maruz kalma, psikolojik tedavi görme, üniversite okuma isteği ve gelecekte beklenilene ilişkin durumlarını nasıl değerlendirmektedirler?

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2002 yılında Türkiye'nin Adana ilindeki yetiştirme yurtlarında ve ailesinin yanında kalan 15-18 yaş arasındaki ergenler olmak üzere iki ayrı çalışma grubuyla yürütülmüştür. Çalışma grubu açısından ailesi yanında kalan ergenlerle bir denge sağlayabilmek için yetiştirme yurtlarında kalan 15-18 yaş arası ergenlerin tamamı uygulamaya alınmıştır. Böylece Adana'daki yetiştirme yurtlarında kalan grup 45 erkek ve 26 kız olmak üzere toplam 71 ergenden oluşmuştur. Ailesinin yanında kalan ergenler ise aynı il merkezinde bulunan sosyo-ekonomik düzeyleri farklı üç orta öğretim kurumunun 9., 10. ve 11. sınıflarına devam eden öğrenciler arasından tesadüfi olarak seçilmiştir. Bu çalışma grubunda 90 dokuzuncu sınıf, 75 onuncu sınıf ve 58 on birinci sınıf olmak üzere, 131'i erkek, 92'si kız, toplam 223 ergen yer almıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan tüm ergenlere sosyodemografik özellikleri belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu ve umutsuzluk düzeylerini saptamak için "Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)" birlikte verilmiştir. Ayrıca, en yüksek ve en düşük umutsuzluk düzeylerine sahip toplam 20 ergen ile yapılan görüşmede kullanılmak üzere bir görüşme formu hazırlanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form araştırmaya katılan ergenlerin sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Cinsiyet, yaş, sınıf, aile özellikleri, gelir durumu ve sınıftaki başarı durumu gibi çeşitli sorular yer almaktadır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği: Ergen ve yetişkinlere uygulanabilen bu ölçek bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini belirlemek üzere Beck, Lester ve Trexler (1974) tarafından geliştirilmiştir. Kendini değerlendirme niteliğindeki ölçek 20 maddeden oluşmakta ve 0-1 arası puanlanmaktadır. Maddelerin 11 tanesinde "Evet", 9 tanesinde "Hayır" seçeneği 1 puan alır. Alınan puanlar yüksek olduğunda bireydeki umutsuzluğun yüksek olduğu varsayılır (Akt; Savaşır ve Şahin, 1997).

Ölçeğin Türkçeye çevirisi Seber (1991) tarafından yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise Seber (1991) ve Durak (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. Dilbaz ve Seber (1993), ölçeğin güvenilirlik çalışmalarında iç tutarlılık katsayısını .86, madde-toplam korelasyonlarını .07 ile .72 test-tekrar test güvenilirlik katsayısını .74 olarak bulmuştur. Benzer çalışmalar yapan Durak (1994) iç tutarlılık katsayısını .85, madde-toplam korelasyonlarını .31 ile .67 arasında, yarıya bölme güvenilirliğini ise .85 olarak bulmuştur.

Görüşme Formu: Bu form umutsuzluk düzeyi en düşük ve en yüksek olan 20 ergenle yapılan görüşme için hazırlanmıştır. Formda umutsuzluk durumunu yordayıcı risk faktörleri dikkate alınarak hazırlanan sekiz soru bulunmaktadır.

Desen ve İşlem

Bu çalışmada, hem nicel hem de nitel veri toplamaya yönelik bir araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel verileri toplamak için kullanılan görüşme, çoklu gerçekler için temel veri toplama tekniklerinden biridir (Stake, 1995). Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak görüşmenin de kullanılmasının nedeni istatistiksel verilerin yorumlanması ve betimlenmesinde farklı bir bakış açısı sunabilmektir. Ayrıca umutsuzluk durumunun yordanmasında dikkate alınan risk faktörleri olarak, intihar teşebbüsü, negatif beklenti gibi temel dinamiklerin alınan sonuçlarla ilişkisini ortaya koymaktır. Bu nedenle, umutsuzluk puanları en yüksek ve en düşük olan onar ergen, toplam 20 kişi ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Bu ergenleri saptamak için öncelikle "Beck

Umutsuzluk Ölçeği”nden aldıkları ham puanlar büyüklük sırasına konmuştur. Elde edilen ortalamalardan 0.5 standart kayma alt ve üst grupta yer alan ergenlerden en düşük ve en yüksek puana sahip toplam 20 kişi seçilmiştir. Her görüşme ortalama 25-30 dakika sürmüştür.

Beck Umutsuzluk Ölçeğine ilişkin puanların öncelikle betimsel istatistikleri yapılmış, daha sonra da amaçlara uygun olarak t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Varyans analizinde anlamlı fark çıkan değişkenlerde farkın kaynağını bulmak için Scheffe testinden yararlanılmıştır. Analizler yapılmadan önce homojenlik testi uygulanmıştır.

Beck Umutsuzluk Ölçeğinden aldıkları toplam puana göre umutsuzluk düzeyi en yüksek (20 puan) ve en düşük (0-1 puan) olanlar arasından tesadüfî örnekleme yoluyla seçilen 20 ergenle görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, her görüşme sonundaki konuşmalar yazılı rapor hâline dönüştürülmüş ve kodlamalar üzerinde çalışılmıştır. İkinci aşamada, belirlenmiş risk kategorilerine yönelik kodlamalar yapılmıştır. Üçüncü aşamada, risk kategorilerine ait frekanslar bulunmuştur.

Bulgular

Ailesi Yanında Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Sosyodemografik Özelliklerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin sosyodemografik özelliklere göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk düzeyleri sosyodemografik özelliklerine göre incelendiğinde cinsiyet, yaş, sınıf, anne-babanın; hayatta olması, öz olması, birlikte yaşaması, annenin çalışma durumu ve kardeş sayısı değişkenleri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bunlara karşın ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından; anne ve babanın eğitim durumu, babanın çalışması, gelir düzeyi ve sınıftaki başarısı değişkenlerinin temel etkisi anlamlı bulunmuştur.

Yapılan varyans analizi sonucunda, ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından babanın eğitim düzeyi değişkeninin temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(6, 216) = 3.081, p < .01$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçları incelendiğinde babası “okuryazar” olan ($\bar{X} = 12.15$) ergenler ile babası “lise mezunu” olan ($\bar{X} = 6.73$) ergenler arasındaki ortalama farklılıklarının anlamlı olduğunu göstermiştir. Babanın eğitim düzeyi düşüğe ergenlerin daha çok umutsuzluk yaşadıkları anlaşılmıştır.

**Tablo 1. Ailesi Yanında Kalan Ergenlerin
Bağımsız Değişkenlere Göre Umutsuzluk Düzeyleri**

Değişkenler	N	\bar{X}	Sd	F	P
Baba Eğitim Durumu					
Okuryazar değil	11	10,91	7,06		
Okuryazar	13	12,15	8,24		
İlkokul mezunu	100	10,50	7,44	3,081	.01*
Ortaokul mezunu	39	7,38	6,79		
Lise mezunu	44	6,73	5,66		
Üniversite	16	7,81	5,87		
Anne Eğitim Durumu					
Okuryazar değil	50	12,58	7,49		
Okuryazar	11	9,64	8,16		
İlkokul mezunu	84	7,67	6,36	4,87	.001*
Ortaokul mezunu	34	9,73	7,84		
Lise-Üniv. Mezunu	44	7,43	5,84		
Babanın Çalışma Durumu					
Evet	170	8,17	6,59	3,412**	.01*
Hayır	53	12,23	7,83		
Gelir Düzeyi					
Yüksek	71	6,24	5,38		
Orta	118	9,16	6,99	21,087	.0001*
Düşük	34	15,09	7,04		
Sınıf Başarısı					
Çok iyi	108	8,09	6,91		
Orta	106	9,71	7,13	4,609	.011*
Kötü	9	14,89	6,11		

Not: Sadece anlamlı etkisi bulunan değişkenler verilmiştir.

** "t" değeri *P<.05

Anne eğitim düzeyinde de benzer bir sonuç elde edilmiştir. Analizler sonucunda, ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından annenin eğitim düzeyi değişkeninin temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür (F (6, 216)= 4.100, p<.001). Scheffe testi sonuçlarından annesi “okuryazar olmayan” (\bar{X} =12.58) ergenlerle; annesi “ilkokul” (\bar{X} =7.67) ve “lise ve üniversite” (\bar{X} =7.43) mezunu olan ergenlerin umutsuzluk puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, anne-baba eğitim düzeyi arttıkça, ailesiyle kalan ergenlerin de umutsuzluk düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk puanları, babanın çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (t (221)= 3.758, p<.01). Babası çalışmayan gençlerin umutsuzluk puanlarının, çalışan babaya sahip olan ergenlerden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

İstatistiksel analizler sonucunda, ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından gelir düzeyi değişkeninin temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür (F (4, 218)= 10.685, p<.0001). Yapılan Scheffe testi sonucunda, gelir düzeyi “düşük” olan ergenlerin umutsuzluk puan ortalamaları (\bar{X} =15.09) ile, gelir

düzei “orta” ($\bar{X}=9.16$) ve “yüksek” olan ($\bar{X}=6.24$) ergenlerden puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Düşük gelirli ergenlerin daha fazla umutsuzluğa sahip oldukları saptanmıştır.

Ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk durumları açısından sınıf başarısı değişkeninin temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4,218)=2.712, p<.05$). Scheffe testi sonucunda ortalamalar arasındaki farkın, sınıf başarısı “kötü” olan ($\bar{X}=14.89$) ergenler ile başarısı “çok iyi” olan ($\bar{X}=8.09$) ergenlerden kaynaklandığı, sınıf başarısı “kötü” olanların daha fazla umutsuzluk bildirdikleri anlaşılmıştır.

Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Sosyodemografik Özelliklerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin sosyodemografik özelliklere göre incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Bağımsız Değişkenlere Göre Umutsuzluk Düzeyleri

Değişkenler	N	\bar{X}	Sd	F	P
Yaş					
15	26	9,77	5,05		
16	17	10,70	4,40	5,129	.01*
17	15	10,87	6,84		
18 ve üstü	13	16,85	5,96		
Sınıf					
6-7	19	10,37	5,48		
8	12	10,25	4,97		
9	13	9,38	5,54	2,859	.03*
10-11	15	12,13	7,15		
Okulu bırakan	12	16,17	4,57		
Aileyi Görme Sıklığı					
Ayda bir	17	8,94	4,46		
Okul tatillerinde	31	9,64	5,78	12,598	.0001*
Hiçbir zaman	23	15,96	4,77		
Sınıf Başarısı					
Çok iyi	33	10,57	6,08		
Orta	27	9,96	4,99	10,365	.0001*
Çok Kötü	11	18,18	2,86		

Not: Sadece anlamlı etkisi bulunan değişkenler verilmiştir.

* $P<.05$

Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeyleri sosyodemografik özelliklere göre incelendiğinde: cinsiyet, anne ve babanın; hayatta olması, öz olması, birlikte yaşaması, eğitim durumu, çalışma durumu ve kardeş sayısı değişkenleri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bunlara karşın; yaş, sınıf, aileyi görme sıklığı ve sınıftaki başarısı değişkenlerinin temel etkisi anlamlı bulunmuştur.

Yapılan varyans analizi sonucunda yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeyleri açısından yaş değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur ($F(3, 67)=5.29, p<.01$). Scheffe testi sonuçları incelendiğinde “18 ve üstü” yaş grubunda bulunan ($\bar{X}=16.85$) ergenlerin; yaşları “15” ($\bar{X}=9.77$) ile “16”

olan ($\bar{X}=10.70$) ergenlerden, daha fazla umutsuzluğa sahip oldukları ve farkın bu gruplar arasındaki ortalamalardan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Sınıf değişkeni açısından umutsuzluk düzeylerine bakıldığında, bu değişkenin temel etkisinin anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F(6, 64)= 3.367, p<.01$). Scheffe testi sonuçları ortalamalar arasındaki farkın, “okulu bırakan” ergenler ile “9. sınıfta” okuyan ergenlerden kaynaklandığını göstermiştir. Umutsuzluk durumu açısından en yüksek puana sahip olan grup “okulu bırakan” ($\bar{X}=16.71$), en düşük puana sahip olan grup “9.sınıf” ($\bar{X}=9.38$) ergenler olarak belirlenmiştir.

Yalnızca yetiştirme yurdunda kalan ergenlere sorulan aileyi görme sıklığı değişkeninin bu ergenlerdeki umutsuzluk düzeyi açısından temel etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($F(3, 66) = 7.712, p<.0001$). Yapılan Scheffe testi, ortalamalar arasındaki farkın, ailesini “hiçbir zaman” görmeyen ($\bar{X}=15.96$) ergenler ile ailesini “ayda bir”($\bar{X}=8.94$) ve “okul tatillerinde” ($\bar{X}=9.64$) gören ergenlerden kaynaklandığını göstermiştir. Bu sonuçlara göre yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin ailelerini görme sıklıkları arttıkça umutsuzluk düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Yapılan varyans analizi sonucunda, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeyleri açısından sınıf başarısı değişkeninin temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F(4, 62)= 3,483, p<.01$) Scheffe testi sonuçları, “sınıf başarısı çok kötü” olan ergenlerin umutsuzluk puanları ($\bar{X}=18.18$) ile “sınıf başarısı çok iyi” ($\bar{X}=10.57$) ve “orta” ($\bar{X}= 9.96$) olan ergenlerin umutsuzluk puanları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir. Başarı açısından umutsuzluk puanı en yüksek olan grubun, sınıf başarısı çok kötü olan ergenler olduğu anlaşılmıştır.

Ailesi Yanında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular

Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılmasıyla ilgili bulgular Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3. Ailesiyle ve Yetiştirme Yurtlarında Kalan Ergenlerin

Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması					
Umutsuzluk	N	\bar{X}	Sd	"t" Değeri	P
Aileleri ile kalan ergenler	223	9,13	7,10	2,797	.05*
Yetiştirme yurdunda kalan ergenler	71	11,52	5,97		

* $p<.05$

Tablo 3’te de görüldüğü gibi ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk puanlarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu anlaşılmıştır ($t(292)= 2.797, p<.05$). Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeyleri, ailesi yanında kalan ergenlerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

Umutsuzluk Düzeyleri En Düşük ve En Yüksek Olan Ergenlerle Yapılan Görüşme Sonuçlarına Yönelik Bulgular

En düşük umutsuzluk puanına sahip ergenlerin tamamını, ailesiyle birlikte kalan ergenler oluşturmuştur. Bu ergenlerden 7'si erkek, 3'ü kız öğrencidir. En yüksek umutsuzluk puanına sahip olanlar ise yetiştirme yurdunda kalan ergenlerdir. Bunların da 6'sı erkek, 4'ü kızdır. Görüşmede ergenlere aşağıdaki sorular sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 4'te verilmiştir.

Görüşmeler sonucunda umutsuzluk düzeyleri çok düşük olanların; ailesi yanında kalan, hayalleri olan, problemlerini arkadaşları ve ailesiyle paylaşabilen, intihar düşüncesi taşımayan, istismara uğramamış ve psikolojik bir sorunu bulunmayan ergenler olduğu; buna karşın umutsuzluk düzeyleri çok yüksek ergenlerin, yetiştirme yurdunda kalan, hayalleri olmayan, problemlerini genellikle hiç kimseye paylaşmayan, intihar düşüncesi taşıyan, intihara teşebbüs etmiş, istismara uğramış, psikolojik sorunu olan ve gelecek beklentisi olmayan ve kız öğrenciler olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4. Umutsuzluk Düzeyleri En Düşük ve En Yüksek Olan Ergenlerle Yapılan Görüşme Sonuçları

	En Düşük		En Yüksek	
	Ailesiyle Kalanlar		Yurtta Kalanlar	
	K	E	K	E
1- Hayattaki en büyük hayaliniz nedir?				
İyi bir iş sahibi olmak	3	5	-	-
Ünlü bir bilim adamı olmak	-	2	-	-
Karnımı doyurmak	-	-	-	2
Kendi ailemi kurmak	-	-	1	1
Hiçbir hayalim yok	-	-	3	1
2- Problemlerinizi kiminle paylaşıyorsunuz?				
Ailem ve arkadaşarımla	3	7	-	-
Yalnızca arkadaşarımla	-	-	1	2
Yurt görevlileriyle	-	-	1	1
Hiç kimseye	-	-	2	3
3- İntihar etmeyi aklınızdan geçirdiniz mi?				
Evet	-	-	2	4
Hayır	3	7	2	2
4-İntihara teşebbüs ettiniz mi?				
Evet	-	-	2	1
Hayır	3	7	1	5
5- Psikolojik tedavi aldınız mı?				
Evet	-	-	2	-
Hayır	3	7	2	6
6- İstismara uğradınız mı?				
Evet, duygusal istismar (aşağılanma, hakaret)	-	-	3	2
Evet, fiziksel istismar (tartaklanma, dayak)	-	-	1	4
Hayır	3	7	-	-
7- Üniversite okumak istiyor musunuz?				
Evet	3	7	-	-
Hayır, iş bulup çalışacağım.	-	-	4	6
8- Gelecekte ne bekliyorsunuz?				
Olumlu iyi şeyler	3	7	-	-
Fikrim yok, belirsiz	-	-	4	6

Tartışma

Bulgular, ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin cinsiyet açısından farklılaşmadığını göstermiştir. Literatür incelendiğinde cinsiyete yönelik sonuçların tutarlı olmadığı görülmektedir. Birçok araştırmada, cinsiyetin umutsuzluk üzerindeki etkisi anlamlı bulunmazken (Kazdin, French, Unis, Esveldt-Dawson ve Sherick, 1983; Kazdin, Rodgers ve Colbus, 1986; Kashani, Saltys, Dondoy, Viadya ve Reid, 1991; Durak, 1994; Öztürk, 1997; Gürvardar, 2001), bazı araştırmalarda umutsuzluk düzeyinin kızlarda daha yüksek olduğu bulunmuştur (Güleç ve Küey, 1989; Yaşar, 2001).

Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerde yaş arttıkça umutsuzluk düzeylerinin de arttığı anlaşılmıştır. Bu ergenlerin 18 yaşını doldurduktan sonra kurumdan ayrılma baskısı bunda etkili olmuş olabilir. Farklı olarak bazı çalışmalarda, yaşın ergenlerdeki umutsuzluk üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı saptanmıştır (Tuzcuoğlu, 1989; Yılgör, 1993; Gürvardar, 2001; Yaşar, 2001).

Yetiştirme yurdunda kalan ve ailesini çok az gören veya hiç görmeyen ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin, ailesini daha sık görenlere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer bir sonuç, İcmeli (1989) ve Yaşar (2001) tarafından bulunmuştur. Kurumda kalan ergenlerin, kuruma geliş yaşı büyüdükçe, ailesiyle görüşme sıklığı arttıkça ve anne-baba birlikte yaşamayı sürdürdükçe tekrar kendi ailesiyle birlikte olma umudu artmakta ve dolayısıyla da umutsuzluk düzeyi azalmaktadır.

Anne-babanın eğitim düzeyinin düşmesi ve babanın çalışmaması durumunda, ailesi yanında kalan ergenlerdeki umutsuzluk düzeyleri artmaktadır. Babanın işsizliği nedeniyle bu ergenlerin, gelecekleri kendi çabalarına ve fırsatlara bağlı olacağından böyle bir şansı yakalayamayacak olma kaygısı umutsuzluğu arttırmış olabilir.

Her iki grupta da gelir düzeyi düşük ailelerden gelen ergenlerin umutsuzluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Gelir düzeyinin gelecek güvencesi açısından önemli bir değişken olması nedeniyle umutsuzluk üzerinde etkili olması doğal bir sonuçtur. Aynı şekilde sınıf başarısı da kişilerin kendilerinden hoşnut olma ve takdir edilme gereksinimleri açısından etkili bir faktördür. Ergenlerin sınıf başarısı düştükçe, umutsuzluk düzeylerinin arttığı görülmüştür. Bu bulgular daha önce yapılan çalışmaları (Bıyıklı, 1982; Barut ve Balcı, 2000) destekler niteliktedir.

Bu çalışma, yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermiştir. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu bulgu, benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlara paralellik göstermektedir (Yılgör, 1993; Gürvardar, 2001; Yaşar, 2001). Kurum ortamında yaşanan engeller nedeniyle çeşitli çatışmalar yaşanabilir ve bu durum ergenlerin ruhsal dengesini bozabilir. Özdeşim kurabilecek bireylerden ve sevgi nesnelere yoksun kalmaları sonucu oluşabilecek güvensizlik duygusu tüm yaşamı etkiler. Gelişim dönemlerinde aileden ayrılma gibi yaşanan olumsuzluklar, kötü imgelem, yalnızlık ve umutsuzluk duygularını birlikte getirebilir.

Bu çalışmada olduğu gibi diğer araştırmalar da göstermektedir ki, kurumda kalan ergenler, ailesiyle yaşayan ergenlerden daha umutsuz ve daha problemli olmaktadır. Bu nedenle, ergenlerin kurum bakımından çok, ailesine maddî ve psikolojik destek yapılarak kendi ailesiyle yaşayabilme olanaklarını arttırmak daha uygun olacaktır.

Umutsuzluk düzeyi en yüksek olan ve görüşme yapılan ergenlerin tamamının yetiştirme yurdunda kalanlardan olması oldukça dikkat çekici bir sonuçtur. Bu ergenler; hayaller kurmadıklarını, problemlerini paylaşmadıklarını, intiharı akıllarından geçirdiklerini, hatta bazıları intihara teşebbüs ettiklerini, psikolojik destek alamadıklarını, duygusal ya da fiziksel istismara uğradıklarını, üniversite yerine, çalışmayı daha çok önemsediklerini ve geleceğe ilişkin beklentilerinin olumsuz olduğunu ifade etmişlerdir. Ünlü (1987), ergenlerle yaptığı çalışmada, kurumda kalan ergenlerin, kendilerine olan güven ve inançlarının oldukça düşük olduğunu, iş ve meslek sahibi olmaya nitelikli bir biçimde hazırlanmadıklarını saptamıştır. Dilsiz ve Dilsiz (1996) intihara teşebbüs etmiş 40 ergen üzerinde yaptıkları çalışmada, bu kişilerin daha yüksek umutsuzluk düzeyine sahip olduklarını bildirmişlerdir. Güleç ve Küey (1989) umutsuzluk, depresyon ve intihar konusundaki çalışmalarında risk faktörü olarak kadın olmak, ergenlik döneminde olmak gibi özellikleri sıralamışlardır.

Son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de “Adolesan” döneminde intihar ve intihar teşebbüsü oranlarında kaygı verici artışlar olduğu bildirilmektedir. Liseli adolesanlardaki intihar eğilimini tespit etmek amacıyla yapılan bir çalışmada, yaş ortalaması 16,5 olan öğrencilerin, % 55,5’i mutsuz ve umutsuz bulunmuştur. Kızların erkeklere oranla daha mutsuz ve karamsar olduğunun anlaşıldığı bu çalışmada, ayrıca yaş yükseldikçe, mutsuzluk hissetme sıklığı yine kızlarda daha yüksek görülmüştür (Ergin ve ark., 2002).

Görüldüğü gibi; üzüntü, çökkünlük, isteksizlik, umutsuzluk intihar tablosunu tamamlayan önemli belirtiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk gelişimindeki önemli sakıncaları bilimsel araştırmalarla ortaya konmuş olmasına rağmen, kurum bakımı halen ülkemizde yaygın olarak uygulanmaktadır (Gürvardar, 2001; Yaşar, 2001). Kurum bakımının zorunlu olduğu durumlar kuşkusuz vardır. Ancak, bu zorunlu durumlar dışında kalan çocuklar ve ergenler için mutlaka yeni ve çağdaş yaklaşımlar denenmeli ve bu tür uygulamalara bir an önce başlanmalıdır. Özellikle de, ekonomik kaynaklı sorunlarda çocuğu ailesinden ayırmak yerine aileye maddî destek sağlayarak, çocuğun onlarla kalabilmesine olanak sağlanmalıdır. Ergenlerin umutsuzluk düzeylerini azaltmak için onları toplumla birleştirici sosyo-kültürel çalışmalara daha fazla yer verilmelidir. Ayrıca, hayatta olan aile üyeleriyle ilişkilerinin devam etmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

Depresyon, umutsuzluk korunabilen ve etkili biçimde tedavi edilebilen bir ruhsal sorundur. Bu sorunların ilk belirtilerinin herkesçe bilinmesi, yardım servislerin artırılması, toplumun ruh sağlığının korunması ve düzeltilmesi için zorunludur. Umutsuzluk ve karamsarlık, bulaşıcıdır; bulaştığı yerde, genetik-fizyolojik yatkınlıklar ile birleştiğinde öldürücü bir hastalık gibi olabilir. Kendini dinleyen ve rahatça konuşabildiği birisinin varlığı bile ergendeki depresyon, umutsuzluk riskini tek başına azaltıcı bir faktör olarak sayılabilir. Bu nedenle güvenli ortamlar acilen sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Arnaz, Z. (1983). Koruyucu Aile Bakımındaki Çocuğun Gelişim Özellikleri. *Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*. Cilt: 1, Sayı: 2-3. (115).
- Barut, Y. ve Balcı, T. (2000). *Yetiştirme Yurdu İle Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Kişisel Ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Okul Başarılarına Etkisi*. İstanbul: İstanbul Çocuk Vakfı Yayını.

- Beck, A. T.; Steer, R. A., Kovacks; M. ve Garrison, B. (1985). Hopelessness And Eventual Suicide: A 10 Year Prospective Study Of Patients Hospitalized With Suicide Idetion. *American Journal of Psychology*. 142. 559-563.
- Bıyıklı, L. (1982). *Yetiştirme Yurduna Yuvadan Gelen 7-11 Yaş Çocuklarının Zihinsel ve Psikososyal Gelişimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bonner, R. L. ve Rich, A. (1988). Negative Life Stress, Social Problem-Solving Self-Appraisal, And Hopelessness: Implications For Suicide Research. *Cognitive Therapy And Research*, 12 (6). 549-556.
- Cılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Ergenlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları*. Ankara: Ergenlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 13.
- Cole, D.A. (1988). Hopelessness, Social Desirability And Par Suicide In Two College Samples. *Journal Counseling And Clinical Psychology*. 56. 131-136.
- Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk Kavramı; Depresyon ve İntiharda Önemi. *Kriz Dergisi*.1 (3). 134-138.
- Dilsiz, A. ve Dilsiz, F. (1996). Çocuk ve Ergenlerde İntihar Girişimi Kontrollü Bir Çalışma. *Kriz Dergisi*, 4 (1). 1-7.
- Durak, A. (1994). Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 9 (31). 1-11.
- Ergin, A. ve Ark. (2002). Liseli Adolesanlarda Intihara Yönelik Riskli Davranışların Sıklığı. *V. Ulusal Aile Hekimliği Kongre Programı ve Kitabı*. (27-30 Mart, Adana). 387.
- Frank, D.A. ve Klass, P.E. (1996). Infants And Young Children In Orphanages: One View From Pediatrics And Child Psychiatry. *Pediatrics*. 97 (4). 569-579.
- Güleç, C. ve Küey, L. (1989). Türkiye’de 1980’lerde Depresyon, Epidemiyolojik ve Klinik Yaklaşımlar. *XXVI. Nöro-Psikiyatri Kongresi*. Özel Sayı.
- Gürvardar, D. (2001). *Yetiştirme Yurdunda Yetişen Çocuklar İle Ana-Baba Yanında Yetişen Çocukların Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: D.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İçmeli, C. (1989). Korunmaya Muhtaç Çocukların Ergenlik Döneminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları. *SHÇEK Dergisi*, 1 (1).
- Kashani, J.H., Stoyls, M.S., Dandoy, A.C., Viadya, A.F. ve Reid, J.C. (1991). Correlates Of Hopelessness In Psychiatrically Hospitalized Children. *Comprehensive Psychiatry*. 32 (4). 330-337.
- Kazdin, E.A.; French, H.N.; Unis, A.S., Esveldt-Dawson, K. ve Sherick, B.R. (1983). Hopelessness, Depression And Suicidal Intent Among Psychiatrically Disturbed Inpatient Children. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*. 5 (4). 504-510.

- Kazdin, A.E.; Rodgers, A. ve Colbus, D. (1986). The Hopelessness Scale For Children Psychometric Characteristics And Concurrent Validity. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*. 54 (2). 241-245.
- Köknel, Ö. (1988). *Zorlanan İnsan*. 2. Baskı. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Macleod, A. K.; Rose, G. S. ve Williams, J. M. G. (1993). Components Of Hopelessness About The Future In Par Suicide. *Cognitive Therapy And Research*. 17 (5). 441-455.
- Mclaughlin, M.E. (1995). Orphanages Are Not The Solution. *USA Today Magazine*. 124 (2606). 61-63.
- Morano, C.D. ve Cisler, R.A. (1993). Risk Factors For Adolescent Suicidal Behavior: Loss, Insufficient Familial Support, And Hopelessness. *Adolescence*. 28 (112). 851-865.
- Öztürk, L. (1989). *K.M.Ç. 9-12 Yaş Arası Çocukların Davranış, Duygusal, Alışkanlık Kusurları, Somatik Büyümeleri ve Benlik Kavramı Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, M. (1997). *10-13 Yaşları Arasındaki Çocuklarda Umutsuzluk ve Yalnızlığın Bazı Değişkenlerle İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pinto, A. ve Francis, G. (1993). Cognitive Correlates Of Depressive Symptoms In Hospitalized, Adolescents. *Adolescence*. 28 (111). 661-673.
- Savaşır, I. ve Şahin, H. N. (1997). *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara : Türk Psikologlar Derneği Yayınları, No:9.
- Seber, G. (1991). *Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği Üzerine Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, Eskişehir: Anadolu Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Silbert, K.L. ve Berry, G.L. (1991). Psychological Effects Of A Suicide Prevention Unit On Adolescents' Levels Of Stress, Anxiety And Hopelessness. Implications For Counseling Psychologists. *Counseling Psychology Quarterly*. 4 (1). 45-59.
- Stake, R. E. (1995). Case Studies. *Handbook Of Qualitative Research*. (Ed.) Denzin, N. K. Lincoln, Y.S., Sage Publications: USA.
- Tuzcuoğlu, S. (1989). *Korunmaya Muhtaç Çocukların Ergenlik Problemleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzbaş, A. (1998). *Çocukların Çaresizlik Davranışlarının Depresyon Düzeylerine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: D.Ü., Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünlü, E. (1987). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurum Bakımı Örneğinde Sosyal Hizmette Bir Değerlendirme Araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Westefeld, J.S. (1990). College And University Student Suicide: Trends And Implications. *The Counseling Psychologist*. 18 (3). 464-476.

- Yang, B. ve Clum, G.A. (1994). Life Stress, Social Support And Problem Solving Skills Predictive Of Depressive Symptoms, Hopelessness And Suicide Ideation In Asian Student Population: A Test Of Model. *Suicide And Life Threatening Behavior*. 24 (2). 127-139.
- Yaşar, H. (2001). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Benlik İmajları ve Umutsuzluk Düzeylerinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniv., Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yılğör, F. (1993). *Yetiştirme Yurdunda Yaşayan ve Ailesi Yanında Yaşayan Gençlerin Ergenlik Problemlerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Summary

COMPARING THE HOPELESSNESS OF THE ADOLESCENTS WHO LIVE WITH THEIR FAMILIES AND WHO LIVE IN THE ORPHANAGES

Songül TÜMKAYA*

Depression is a serious and fatal psychic illness which can occur with various mechanisms and may start at the childhood and adolescence. The typical characteristics of depression in adolescences are anger frustration, behavioral problems, hopelessness and introversion. When listening to an adolescent who is in depression one can feel the hopelessness, the thought of not valuing oneself and a deep pessimism. Although the orphanages which are organized in order to meet the needs and all kinds of care of the children who need protection, spend great efforts to fulfill this aim they are inefficient in some ways. The hopelessness, which is described as the negative expectations of the individual about himself/herself and the future, is admitted as a psychologic structure which is important in understanding the suicide. The loneliness and lack of social support which the adolescent experience at the orphanages due to their separation from their families intensifies their negative expectations of the future and causes them to have an intention to commit a suicide. This leads them to be in the risk group. In this study it was aimed to examine whether there is any difference between the hopelessness levels of the adolescent who live with their families and who live at the orphanages and whether there is any significant difference between several socio-demographic variables.

Method

Sample : The sample consists of 71 adolescent who stay in the orphanage in Adana and 45 of these participants are male and 26 are female.

Instruments

Personal Information Form: This form was prepared by the researcher in order to determine the socio-demographic characteristics of the adolescents participating in the study.

Beck's Hopelessness Scale: This scale which is used for self-evaluation consists of 20 items and is scored between 0-1. The high scores achieved show that the participant has a high level of hopelessness.

Interview Form: This was prepared for the interview that will be held with the 20 adolescents who have the highest and lowest hopelessness levels.

Address for correspondence: *Yard. Doç. Dr. Songül Tümkaya, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, stumkaya@cu.edu.tr.

Findings

When the relationship between the socio-demographic characteristics of the adolescents living with their families and their hopelessness levels were examined no significant differences were found in the sense of gender, age, grade, the parents' being alive, divorced, working mothers or number of siblings. In contrast to this, the hopelessness levels of the adolescents living with their families were affected by the education level of the parents, working father, income level and school success. When the socio-demographic characteristics of the adolescents living at the orphanages and its relationship with hopelessness were examined, gender, parents' being alive, divorced, living together, education level, working and number of siblings had no significant effect. In contrast to these, there was a significant effect of age, class, frequency of meeting with families, income level and school success variables on the hopelessness levels of the adolescents living at the orphanages. The hopelessness scores of the adolescent living with their families and living at the orphanages showed a significant difference. It was seen that the hopelessness levels of the adolescents staying at the orphanages were higher than those living with their families.

Discussion

The findings of the study showed that there were no significant effects of gender, class level, parents' being alive, divorced, mother's working and number of siblings both on the adolescents living with their families and living at the orphanages. Additionally, this study showed that there was a significant difference between the hopelessness levels of the adolescents living with their families and living orphanages. The adolescents living at the orphanages had higher levels of hopelessness than did those who were living with their families.